

Přednáška 8

Volební účast na individuální úrovni

Lukáš Linek
Katedra sociologie FFUK, kurz Volební chování

Volební účast: teoretická difference

- VÚ je vysvětlována množstvím různých teorií
- důsledek heterogenity voličů (lidé dělají stejné věci z různých důvodů) a multikauzality (pouze málo lidí dělá věci kvůli jednomu důvodu)
- základní analytický předpoklad je, že volič se nejprve rozhodne, zda půjde volit, a následně se rozhodne, pro kterou stranu bude hlasovat
- **většina teorií volební účasti není vůbec schopná vysvětlit volbu strany**
- **řada teorií volby strany dokáže volební účast částečně vysvětlit**

Vysvětlení volební účasti

na individuální úrovni: zdánlivá binarita I.

- volební účast / neúčast (ano / ne = 1 / 0)
- vysvětlení volební účasti se zároveň rovná vysvětlení volební neúčasti
- předpoklad symetrické logiky kauzality (důvody volební účasti jsou stejné, jako důvody volební neúčasti)

Člověk se účastní voleb, protože je stoupencem strany A
vs.

Člověk se neúčastní voleb, protože není stoupencem žádné strany

Vysvětlení volební účasti

na individuální úrovni: zdánlivá binarita II.

- některé faktory, které mohou vysvětlit volební neúčast, nemohou vysvětlit volební účast
- k účasti a neúčasti mohou vést odlišné příčiny
- nemocný člověk nemůže jít hlasovat → zdraví vysvětluje neúčast, ale zdraví nevysvětluje účast
- nutná, nikoli postačující podmínka volební účasti (registrace, zdraví, přítomnost v místě bydliště)

Proč se lidé neúčastní voleb? Dobrovolná neúčast vs. neúčast způsobená okolnostmi

	2006		2010		2013		2017	
Neúčast kvůli okolnostem	11	31	11	31	13	32	12	32
věk, nemoc, invalidita	3	7	2	6	3	8	3	9
dovolená	5	13	4	10	4	10	3	9
rodina, práce, volný čas	3	9	5	13	5	12	5	12
problémy s registrací	0	1	0	1	1	1	1	2
Dobrovolná neúčast	24	69	26	69	27	68	27	68
nezájem o politiku	9	26	6	15	7	17	8	21
nedůvěra a nespokojenost s politikou	6	16	6	15	6	15	4	9
hlasování nemá význam	4	12	6	17	6	15	5	13
nevěděl, pro kterou stranu hlasovat	4	12	6	17	6	14	6	15
nikdy nehlasuje	1	3	2	5	2	6	4	10
Volební účast	64,5	-	62,6	-	59,5	-	60,8	-
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100
N	2002	595	1857	517	1653	547	1559	512
DK, NA, ostatní	11		19		14		14	

Zdroj: Česká volební studie 2006 (N=2002), 2010 (N=1857), 2013 (N=1653) a 2017 (N=1559); váženo dle skutečných volebních výsledků.

Proč se lidé účastní voleb?

Stranictví, sociální normy, mobilizace ...

	2006		2010		2013	
vždycky hlasuji	12	8	10	6	10	6
je to moje povinnost	21	13	13	8	14	8
je to moje právo	5	3	7	4	8	5
podpora strany, kterou preferuji	30	19	28	18	22	13
hlasování proti některé straně	8	5	8	5	6	4
změna, nespokojenost	11	7	23	14	29	17
vliv na budoucnost, ovlivnit						
výsledek	11	7	10	6	9	6
vliv rodiny a okolí	3	2	2	1	1	1
celkem	100	64,5	100	62,6	100	59,5
volební neúčast	-	35,5	-	37,4	-	41
N	1279	1857	1231	2002	1015	1652
DK, ostatní, chybějící		6		5		4

Zdroj: Česká volební studie 2006 (N=2002), 2010 (N=1857), 2013 (N=1653); váženo dle skutečných volebních výsledků.

Vysvětlení volební účasti na individuální úrovni

- (anonymní) ovlivňování složení parlamentu/vlády → instrumentální motivace k hlasování pro stranu (TRC, kalkulace B a C)
- vyjádření podpory → expresivní motivace k hlasování pro stranu
- sociální normy → normativní motivace k volební účasti
- sociální tlak a přesvědčování → mobilizace (přímá a nepřímá)
- jednoduchý, státem organizovaný akt → SES zdroje (pouze vzdělanost, informovanost)
- zvyk → naučené, automatické jednání

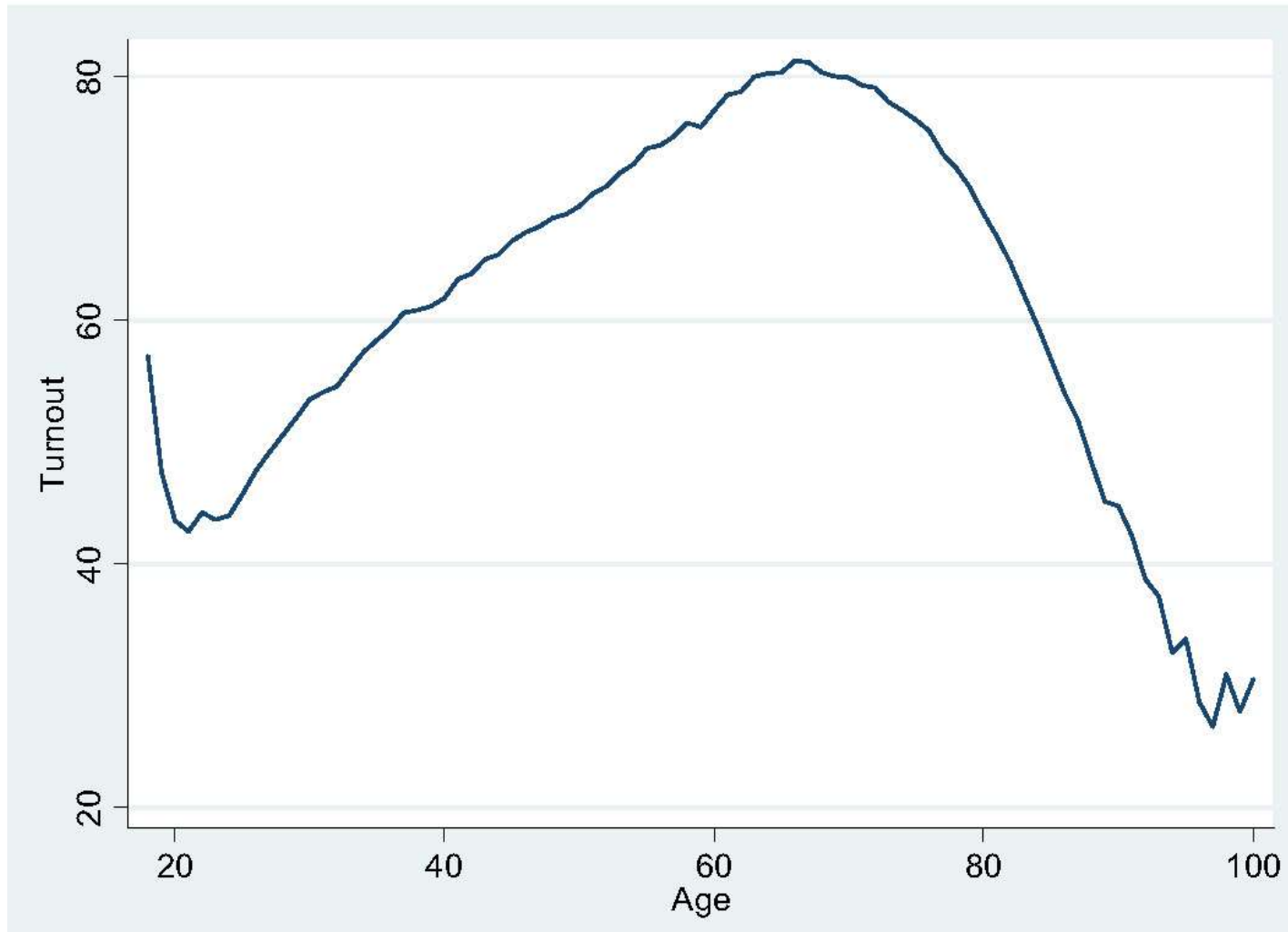

Sociální status: věk

- věk měří změny v životním cyklu a zároveň indikuje generační (socializační) zkušenost
- životní cyklus:
- dokončení školy a vstup na trh práce
- odstěhování se od rodičů a usazení se v novém místě
- založení rodiny
- přechod do důchodu

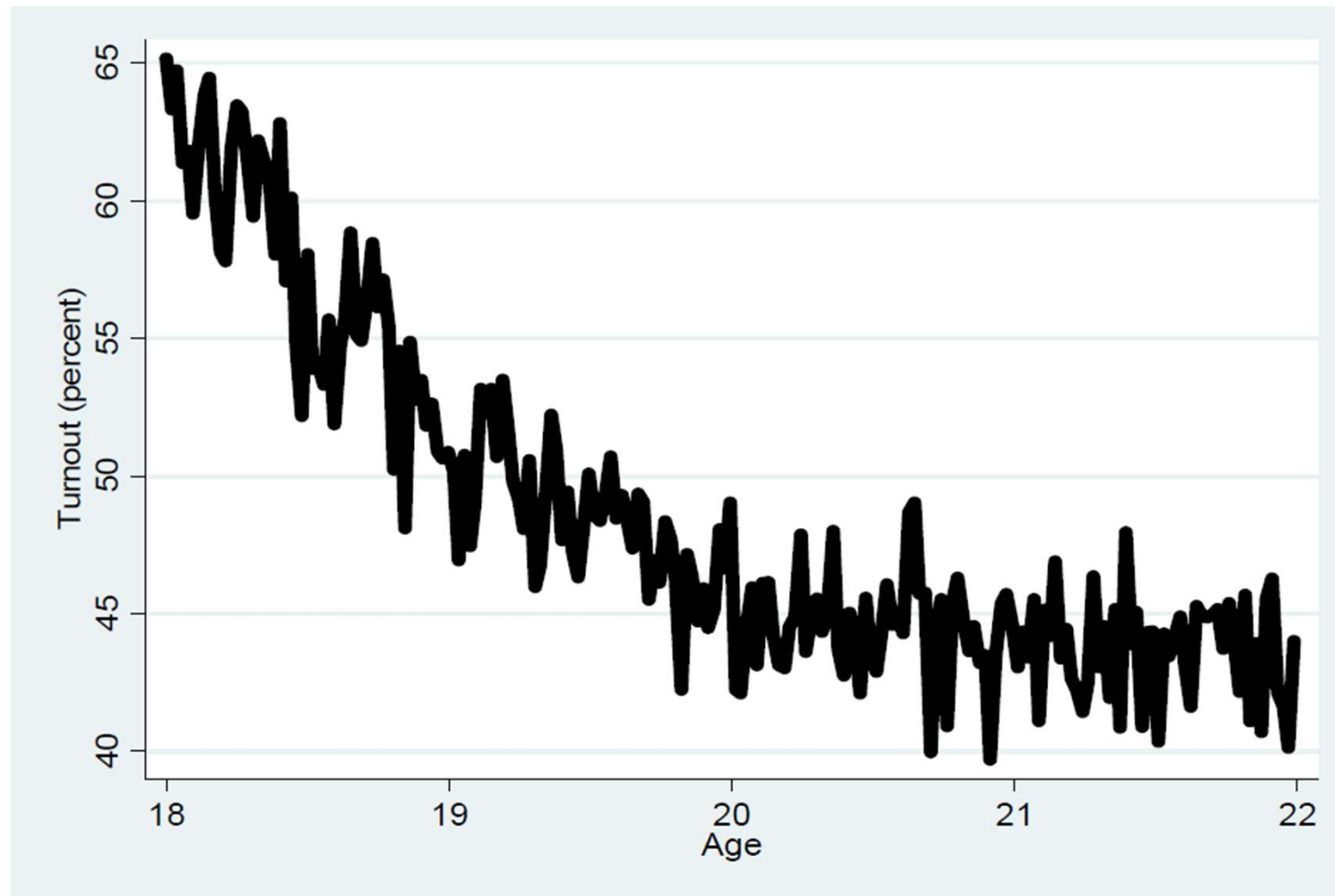

Vztah věku a účasti (Dánsko)

Bhatti, Yosef; Hansen, Kasper M. (2012). *Leaving the Nest and the Social Act of Voting: Turnout among First-Time Voters*. *Journal of Elections, Public Opinion & Parties*, 22(4), 380–406.

Vztah věku a účasti (Dánsko)

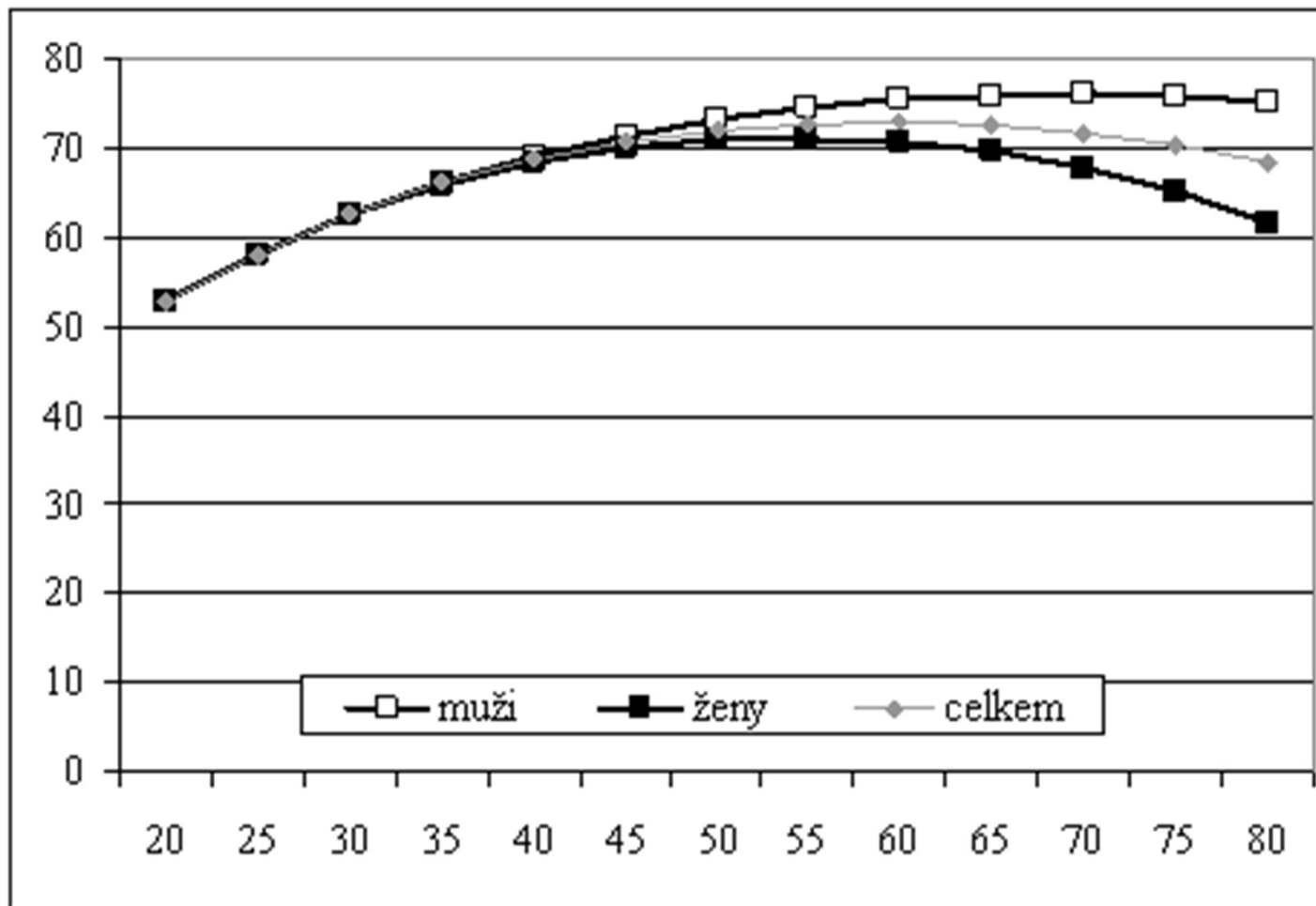
Vztah věku a účasti (ČR)

	2002	2006	2010	2013	2017	změna
ÚČAST	58,0	64,5	62,6	59,5	60,8	2,8
VĚK						
18-29 let	49	47	52	49	48	-1
30-39 let	53	64	58	53	64	10
40-49 let	64	70	67	61	64	0
50-59 let	58	68	63	63	58	-1
60-69 let	63	77	69	69	71	8
70 let a více	65	71	75	66	70	5
rozdíl	16	25	23	17	22	6

Zdroj: Česká volební studie 2006 (N=2002), 2010 (N=1857), 2013 (N=1653) a 2017 (N=1559); váženo dle skutečných volebních výsledků.

Vztah věku, pohlaví a účasti (ČR)

Zdroj: Česká volební studie 1996-2010; vážená data.

Volební účast a generační podmíněnost

- věk může měřit generační zkušenost
- generace společně zažívá formující události (válka, hospodářská krize, demokratizace apod.)
- impressionable-years (13–15 let)
- klasickým fenoménem je účast žen v USA po roce 1920

Socio-ekonomický status: příjem

- příjem poskytuje zdroje a instrumentální zájem na výsledku
- vztah příjmu a účasti je podmíněn důležitostí redistribuce a extrakční schopností státu

Kasara, Kimuli, Pavithra Suryanarayan. 2015. "When Do the Rich Vote Less Than the Poor and Why? Explaining Turnout Inequality across the World." *American Journal of Political Science* 59(3): 613–627.

	2002	2006	2010	2013	2017	změna
ÚČAST	58,0	64,5	62,6	59,5	60,8	2,8
PŘÍJEM						
1. kvintil	50	62	53	53	64	14
2. kvintil	62	65	66	60	49	-13
3. kvintil	61	67	66	67	65	4
4. kvintil	58	73	68	69	72	14
5. kvintil	69	74	75	71	76	8
rozdíl	19	12	22	19	13	-6

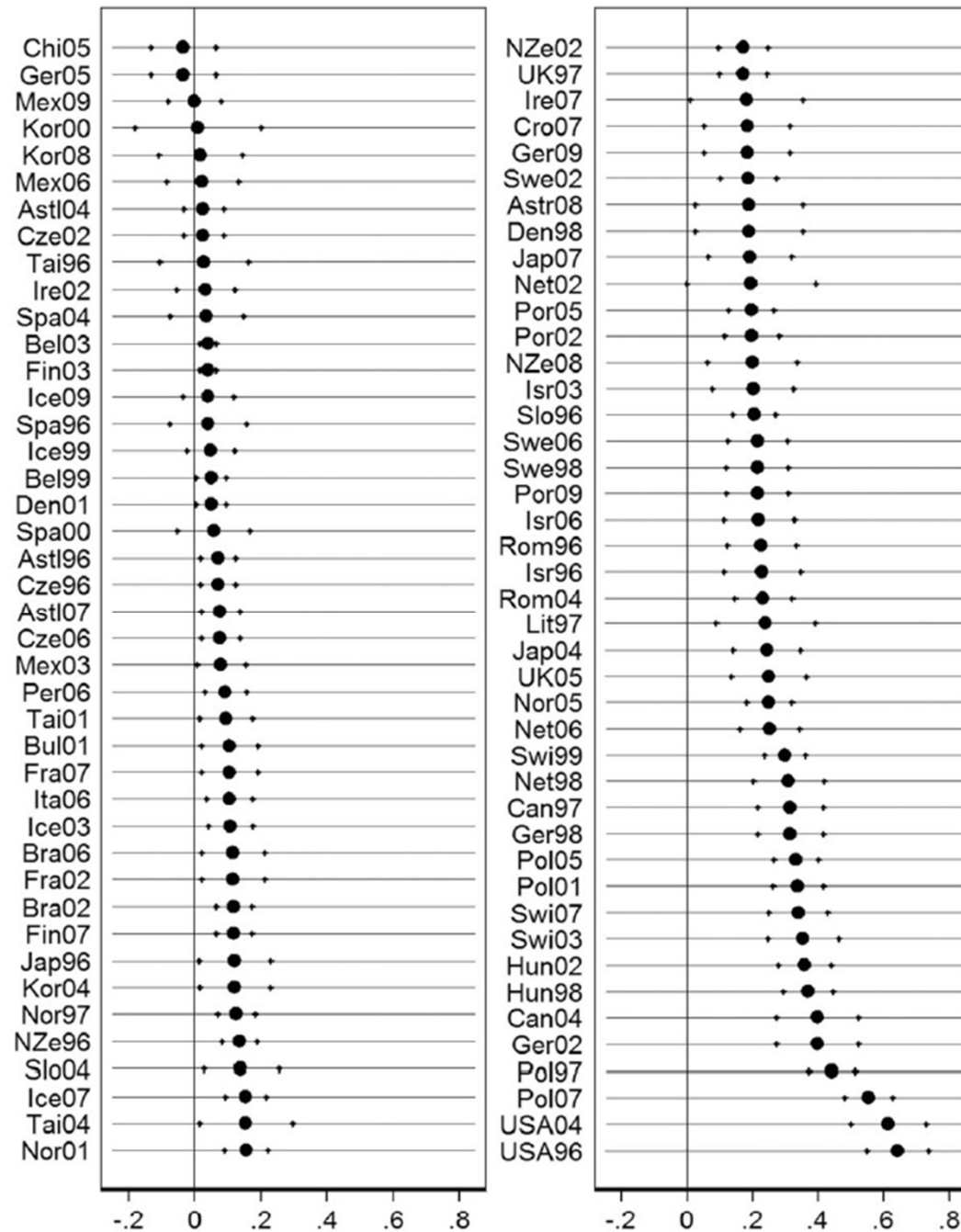
Zdroj: Česká volební studie 2006 (N=2002), 2010 (N=1857), 2013 (N=1653) a 2017 (N=1559); váženo dle skutečných volebních výsledků.

Socio-ekonomický status: vzdělání

- vzdělání poskytuje kognitivní zdroje
- nevíme, co všechno ve skutečnosti měří
- sociální stratifikace
- socializace v rodině (do norem rodičů)
- socializace ve škole (do norem společnosti)

	2002	2006	2010	2013	2017	změna
ÚČAST	58,0	64,5	62,6	59,5	60,8	2,8
VZDĚLÁNÍ						
základní	51	49	53	47	41	-9
střední bez maturity	51	61	59	58	54	3
střední s maturitou	59	72	68	61	69	9
univerzitní	73	83	79	77	79	6
rozdíl	22	34	26	30	37	15

Zdroj: Česká volební studie 2006 (N=2002), 2010 (N=1857), 2013 (N=1653) a 2017 (N=1559); váženo dle skutečných volebních výsledků.

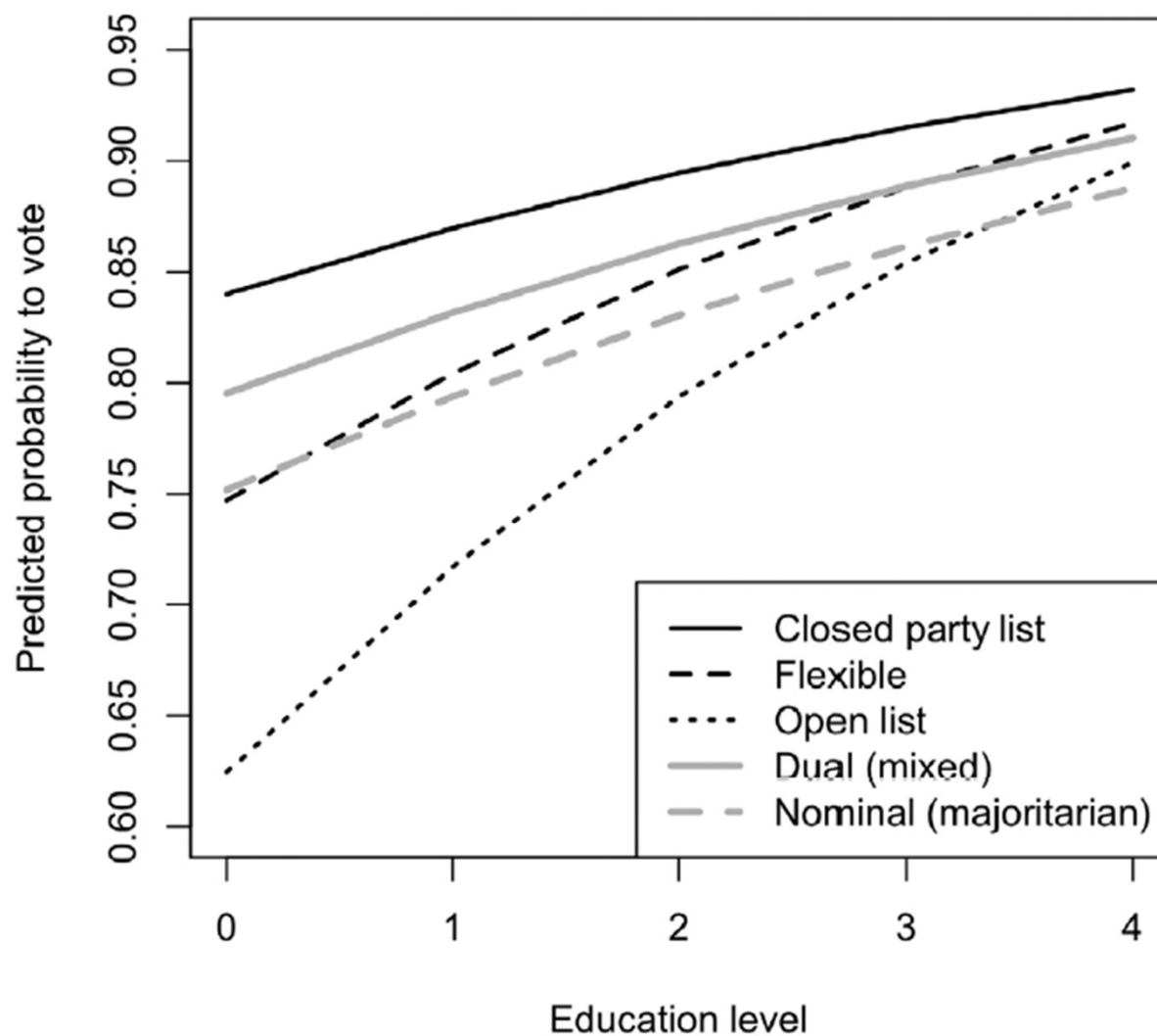
Socio-ekonomický status: vzdělání

Gallego, Aina. 2015. *Understanding Political Participation Worldwide*. New York: Cambridge University Press.

- komplexní struktura hlasovacího lístku a celková složitost hlasování (více hlasů) snižuje účast méně vzdělaných skupin
- struktura hlasování určuje, kolik informací o svých preferencích může volič při hlasování předat: počet hlasů; povinnost použít všechny hlasy; akumulace hlasů; utváření pořadí kandidátů.

Socio-ekonomický status: vzdělání

Volební účast a mobilizace

- mobilizace přímá (strany, kandidáti) a nepřímá (rodina, kolegové v práci, přátelé)
- přesné kauzální mechanismy nejsou vždy zřejmé
- klasický mechanismus: přesvědčení, konverze
- dvě podoby konverze: demobilizace X mobilizace pro volbu stejné strany

Volební účast a nepřímá mobilizace v ČR

	1990	1992	1996	1998	2002	2006	2010	změna 1992/6 -2010
celkem	96,7	85,1	76,4	74,0	58,0	64,5	62,6	-22,5
svobodný/á	-	81	63	68	49	49	55	-26
ženatý/vdaná	-	87	81	78	65	73	70	-18
rozvedený/á	-	83	70	-	42	58	58	-25
vdovec/vdova	-	79	78	-	53	69	59	-20
jeden volič v domácnosti	96	-	77	-	54	63	54	-23
dva voliči v domácnosti	99	-	83	-	62	70	71	-12
člen odborů	97	-	86	-	63	80	70	-15
nečlen odborů	98	-	73	-	58	63	63	-11
člen profesní organizace	-	-	-	-	65	73	80	-
nečlen profesní organizace	-	-	-	-	57	63	62	-

Zdroj: Česká volební studie 1996-2010; vážená data.

Kohabitate, sestěhování a volební účast

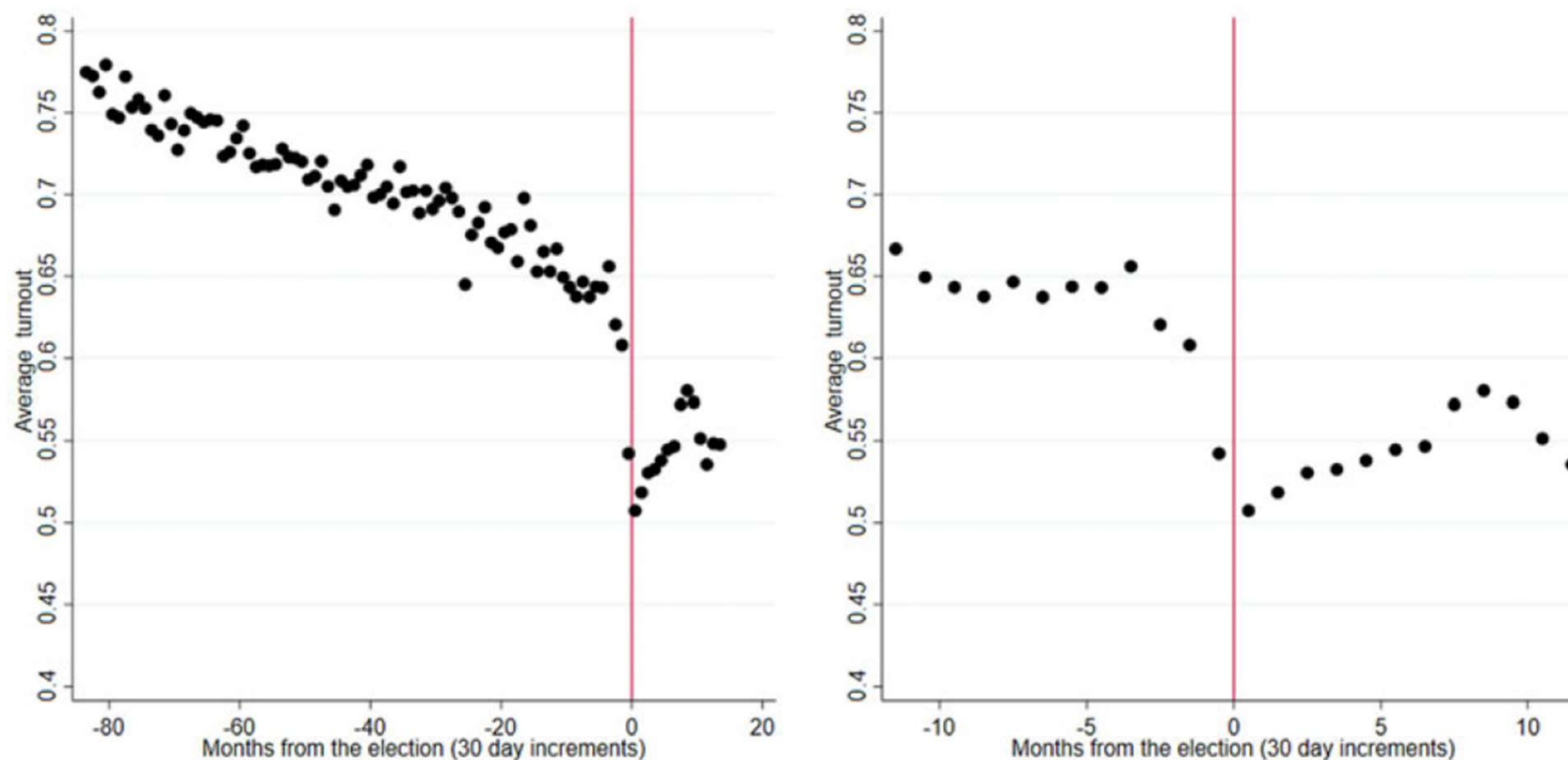

Figure 1. Turnout by month of cohabitation

Note: The figure shows average turnout binned by 30-day windows around election day represented by the vertical line. The households are placed in bins based on when they moved together. Households on the left side of the vertical line formed before the election and households on the right side formed after.

Dahlgard, Jens Olav, Yosef Bhatti, Jonas Hedegaard Hansen, and Kasper M. Hansen. 2021. "Living Together, Voting Together: Voters Moving in Together Before an Election Have Higher Turnout."

British Journal of Political Science,

Kohabitate, sestěhování a volební účast

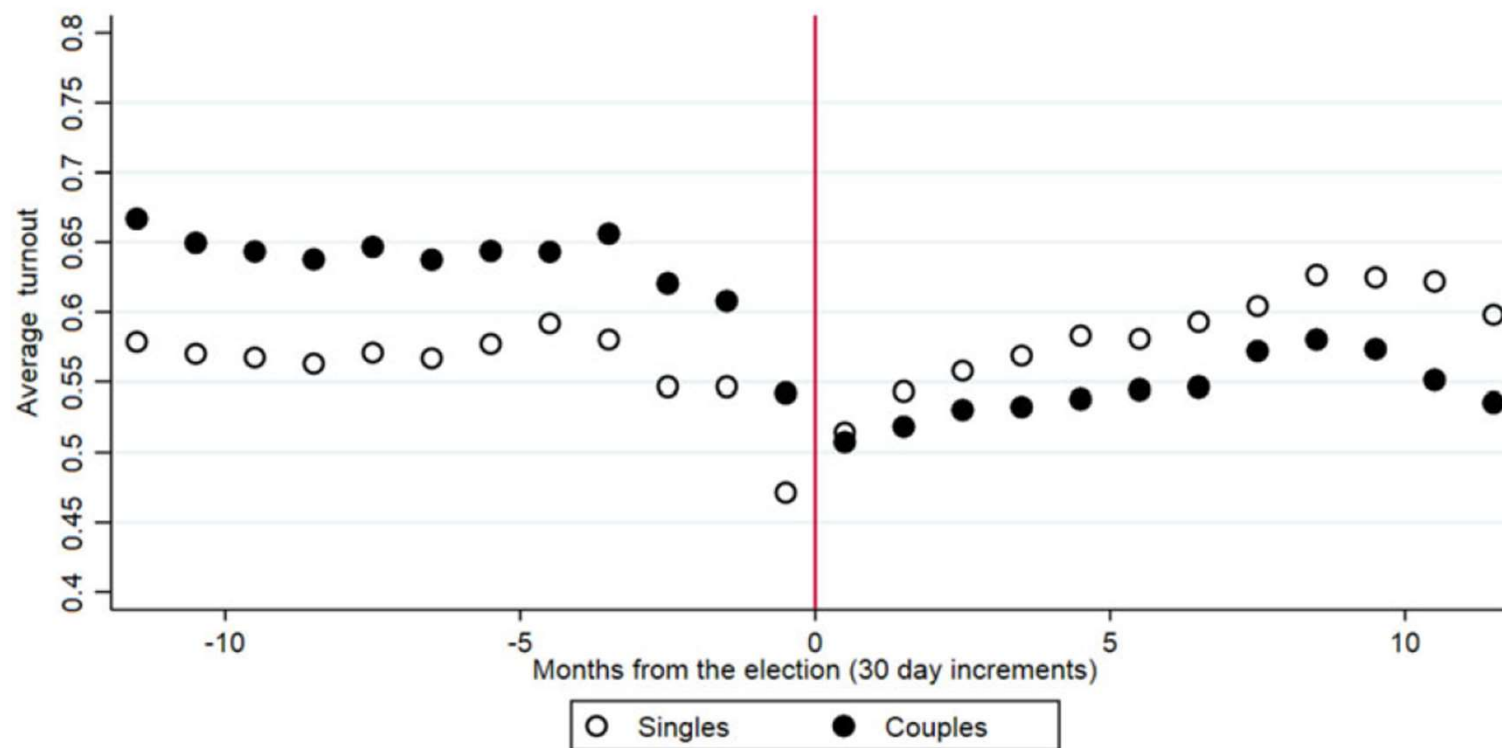

Figure 2. Turnout by month of cohabitation singles and couples

Note: the figure shows average turnout binned by 30-day windows around election day, represented by the vertical line. The households are placed in bins based on when they moved together. Households on the left side of the vertical line formed before the election, households on the right side formed after. The black dots are two-voter households that form households, whereas the white dots are singles who move.

Dahlgard, Jens Olav, Yosef Bhatti, Jonas Hedegaard Hansen, and Kasper M. Hansen. 2021. "Living Together, Voting Together: Voters Moving in Together Before an Election Have Higher Turnout." *British Journal of Political Science*,

Velikost domácnosti, její voličské složení a volební účast

velikost domácnosti	procenta	N	voličské složení domácnosti	procenta	N
jeden volič	57	1335	jeden volič	57	1335
dva voliči	59	3951	dva voliči, nevolič	14	1463
			dva voliči, volič	85	2488
tři voliči	55	1224	tři voliči, žádný volič	45	563
			tři voliči, jeden volič	59	438
			tři voliči, dva voliči	73	223
čtyř a více voličů	63	553	čtyři a více voličů, žádný volič	52	242
			čtyři a více voličů, jeden volič	59	162
			čtyři a více voličů, dva a více voličů	81	149
<i>celkem</i>	<i>59</i>	<i>7063</i>	<i>celkem</i>	<i>59</i>	<i>7063</i>

Zdroj: Czech Household Panel Study, 1. vlna 2015 (váženo dle výše účasti a post-stratifikační váhy).

Poznámka: Velikost domácnosti odráží pouze oprávněné voliče.

Velikost domácnosti, její voličské složení a volební účast

respondent	pocit povinnost ANO		pocit povinnost NE		
domácnost	ostatní NE	ostatní ANO	ostatní NE	ostatní ANO	celkem
2-členná	80	86	52	58	59
3-členná	77	80	49	59	56
4-členná	80	83	57	61	64
celkem	80	84	51	59	59

Zdroj: Czech Household Panel Study, 1. vlna 2015 (váženo dle výše účasti a post-stratifikační váhy).

Poznámka: Velikost domácnosti odráží pouze oprávněné voliče.

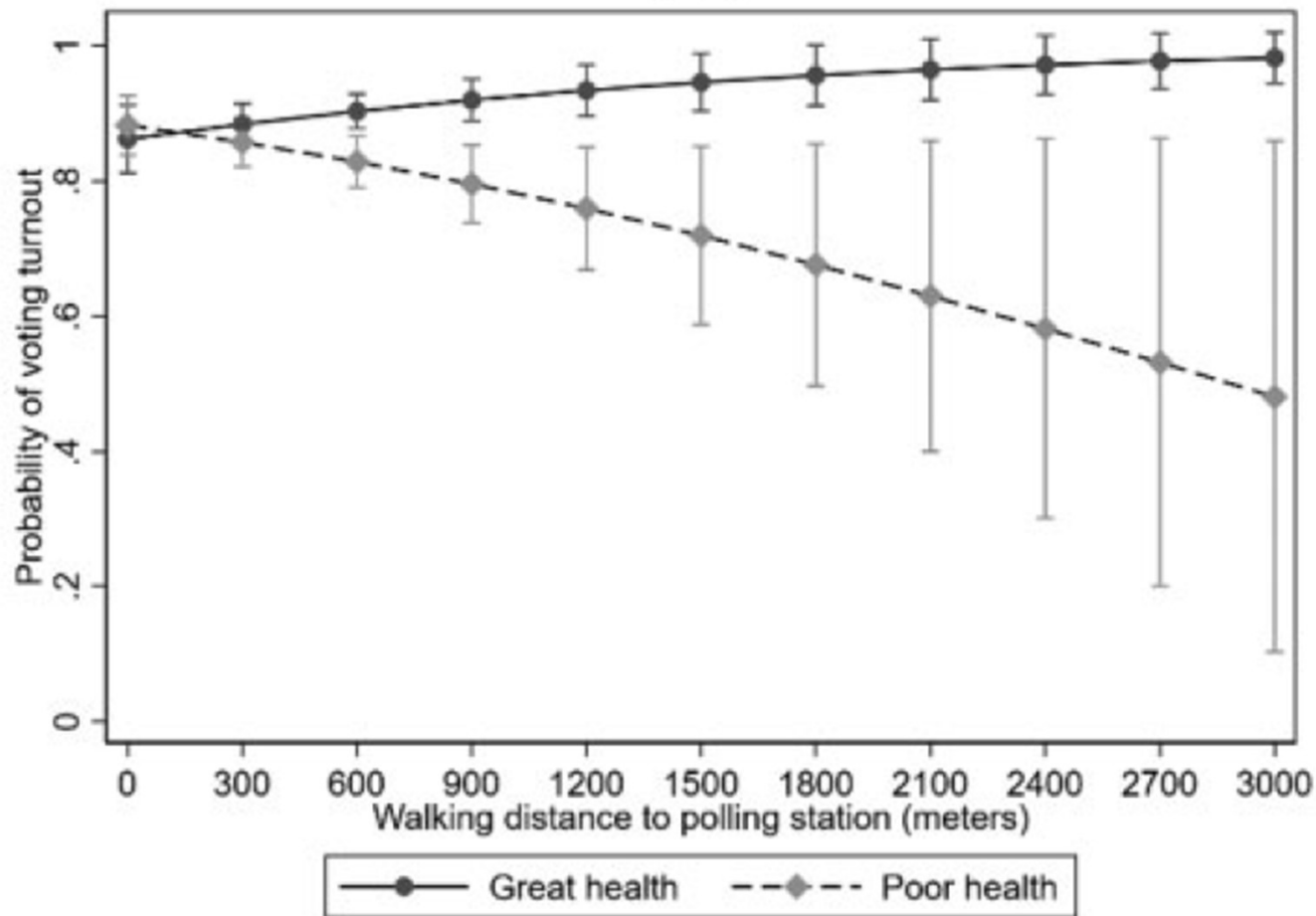
Velikost domácnosti, její voličské složení a volební účast

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
<i>sociální struktura</i>	ne	ano	ano	ano	ano
<i>postoje respondenta</i>					
pocit povinnosti hlasovat			2,19 ***	2,17 ***	2,30 ***
pocit vnitřní efektivity			3,48 ***	2,81 ***	2,49 ***
pocit vnější efektivity			1,94 ***	1,58 ***	1,24 **
<i>charakteristiky domácnosti</i>					
Stranictví v domácnosti (ref. kat.= jediný straník v domácnosti)					
straníci - stejná strana				1,13 ***	1,56 ***
straníci - jiná strana				0,30	0,45
nestraníci				-2,00 ***	-2,02 ***
nestraníček, ale někdo jiný je straník				-1,50 ***	-1,27 ***
Pocit povinnost hlasovat v domácnosti				0,42 **	0,55 *
ICC	0,66	0,57	0,52	0,51	0,53
N případů	6779	6779	6779	6779	2200
N skupin	4939	4939	4939	4939	1100
Minimum	1	1	1	1	2
Maximum	5	5	5	5	2
Průměr	1,4	1,4	1,4	1,4	2

Zdroj: Czech Household Panel Study, 1. vlna 2015 (váženo dle výše účasti a post-stratifikační váhy).

Poznámka: Velikost domácnosti odráží pouze oprávněné voliče.

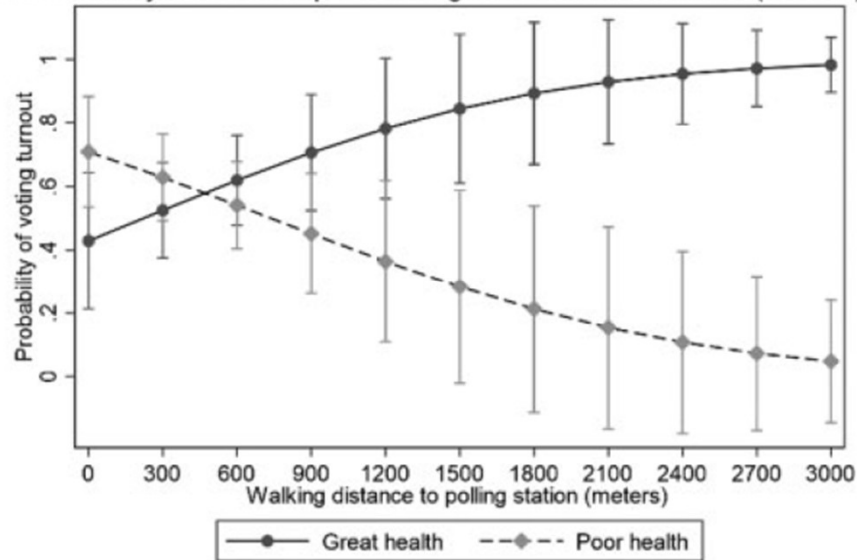
Náklady, zdravotní stav a volební účast

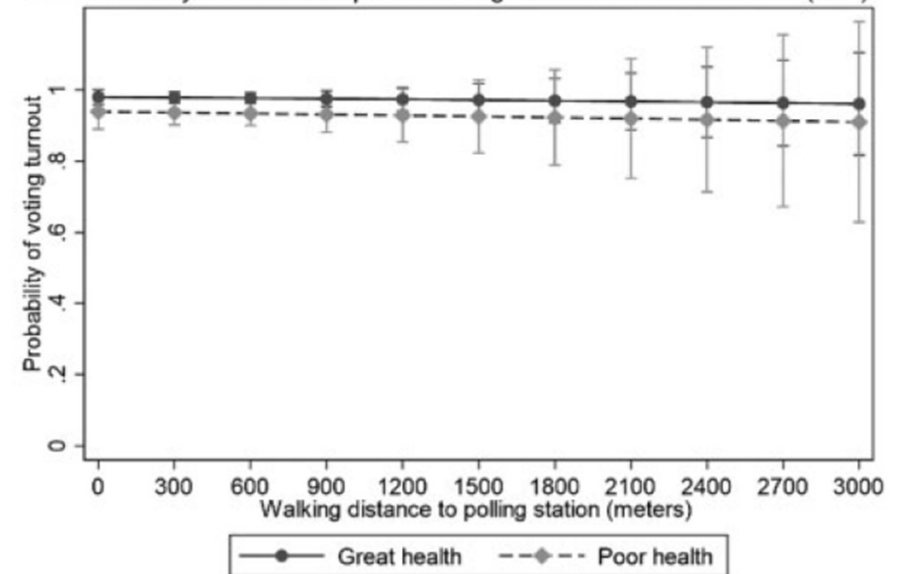
Kudrnáč, Aleš. 2019. "A Poll Too Far? A Study of the Moderating Effects of Obesity and Poor Health on the Distance to the Ballot Station and Probability to Vote Relationship." *Party Politics*

Zisky, náklady, zdravotní stav a volební účast (2019)

How much do you care which parties form government after elections? (not at all)

How much do you care which parties form government after elections? (a lot)

- zájem o výsledek voleb moderuje vztah nákladů, zdraví a účasti

Kudrnáč, Aleš. 2019. "A Poll Too Far? A Study of the Moderating Effects of Obesity and Poor Health on the Distance to the Ballot Station and Probability to Vote Relationship." *Party Politics*